

Megjelent Deseő Csaba önéletrajzi kötete

Kettős élet, kettősfogás, klasszikus és jazz

Deseő Csaba klasszikus és jazzhegedűs, illetve -brácsás, zenekarvezető jóval több mint fél évszázadot felölelő pályáját, melynek során nagy hírnévre tett szert itthon és Európában, gazdagon illusztrált emlékirataiban foglalta össze. A kötet a Gramofon Könyvek év végi újdonságaként látott napvilágot. A Köztársasági Arany Érdemkereszttel és a Magyar Érdemrend lovagkeresztjével, valamint Szabó Gábor-díjjal kitüntetett művész lapunk régi munkatársa.

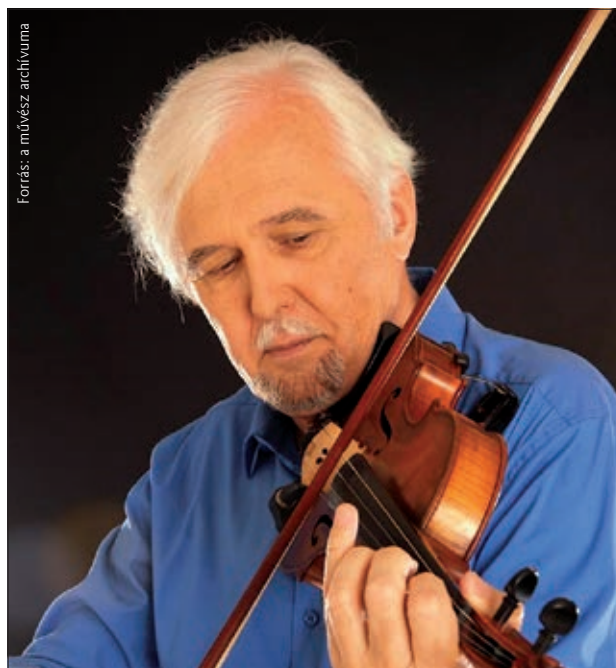
◆ Ziperhovszky Kornél

Gramofon: Mikor határozta el, hogy megírod az emlékeit, dokumentárod a rengeteg izgalmas zenét, munkát, örömet, amit átéltél?

Deseő Csaba: Az egész történet egy véletlennek köszönhető. Szerettem írni, de csak rövid lélegzetű cikkeket, kizárólag zenei témában, lemezkritikákat és hasonlókat. Könyvre soha életemben nem gondoltam. Egyszer, 2006-ban egy kisebb kiadó igazgatója, akinél más ügyben jártam, megkérdezte: nem akarok-e egy könyvet írni az életemről. Meglepett a dolog, és azt válaszoltam, hogy volna miről, de még nem gondoltam rá. Biztatott, hogy kezdjek hozzá, küldjek el néhány fejezetet. Megírtam valahány oldalt, amit a hölgy nagy örömmel fogadott és kérte, hogy írjam tovább, mert ő ezt ki szeretné adni. Nagyjából el is készült a kézirat, de 2008 körül jött a gazdasági válság. A hölgy váratlanul küldött egy udvarias e-mailt, hogy sajnos mégsem tudja vállalni a kiadást. Tehát lekerült a napirendről, ezután pedig magánéleti tragédia következett be, amikor szegény feleségem meghalt. Akkor hosszú időre a világon mindentől elment a kedvem, a könyvírástól is. Egy évvel ezelőtt egy Gramofon-könyvbemutatón Retkes Attila, a kiadó igazgatója megkérdezte, hogy állok a könyvemmel, ugyanis időközben egy internetes honlapon is megjelentek fejezetek a kéziratból. Biztatott, hogy fejezzem be, ő szívesen kiadja. Ez nagyon meglepett, de egyúttal kedvet is adott.

G.: Amikor '61-ben diplomáztál, még fel sem merülhetett benned a jazz, mint a zenei pálya iránya. Hogy került be mégis a zenetanári, majd főállású szimfonikus zenekari muzsikusi pályádba?

D. Cs.: Körülbelül tízéves korom óta jazzrajongó vagyok. Már akkor figyeltem a rádióban olyan előadókra, mint Glenn Miller, Louis Armstrong, Ella Fitzgerald és Oscar Peterson. De soha senkitől nem tanultam jazzt játszani. A hegedű ritka hangszer ebben a műfajban. Gyerekkoromban inspiráló hatással volt rám Stéphane Grappelli, később Stuff Smith amerikai lemezei. Grappelli elérhetetlen magasságokban mozgott számomra, rettentő virtuóz volt. Hozzá képest Smith stílusa egészen más, technikailag korántsem annyira villogó, ám nagyon dögös, és talán könnyebben

utánozható. Hiszen mindenki példaképeket választ és ötánuk kezd el játszani, én őt próbáltam meg – mondjuk így – követni. Természetesen nem szolgálai módon, igyekeztem saját stílust kialakítani. Úgyhogy kettejüket nevezném nagy gyerekkori példaképeknek.

A zenegimnáziumi és főiskolás évek alatt fel sem merült, hogy én jazzből éljek meg, ez csak hobbi volt, hiszen jazzélet akkoriban Magyarországon még nem létezett. A „három T” közül még inkább a tiltás volt érvényben. Amikor lazultak a viszonyok, és a jazz bekerült a túrt kategóriába, mit ad Isten, 1959-ben vettem a bátorságot és felléptem. De ez az Astoria bárbeli első fellépés csak egy elszigetelt kísérlet volt; igazából akkor indult be a dolog, amikor Kertész Kornél és társai jóvoltából megalakult a Dália klub. Ott már fölléptem a kvartettemmel, felejthetetlen emlék. Már akkor is több volt, mint hobbi. Mély lelki indíték volt, egyszerűen imádtam a jazzt. De akkor föl sem merült, hogy abból meg lehet élni. Nekem a kezdeti években a tanári pálya biztosí-

Deseő Csaba és Berkes Balázs 1963-ban, a Dália klubban

totta úgy-ahogy a megélhetést, és a Dália klub után jöttek a különböző hivatalos fellépési lehetőségek, a Magyar Rádióban, televízióban, vidéki koncerteken, fesztiválokon.

G.: *A Dália első fellépőinek neveit a jazzrajongók általában ismerik, ezek között mindig is ott voltál. Azt viszont én is csak a Dáliával kapcsolat fejezetből tudtam meg, hogy az Ifjúsági Jazzklub Híradó-ban is publikáltál.*

D. Cs.: Ebből összesen négy szám jelent meg. A Dáliában már voltak ismeretterjesztő, népszerűsítő előadások – Kertész Kornél klubvezető jó ötlete volt, hogy beszéljünk is a jazzről. Mint diplomás zenész, én is tudtam mondani a hallgatóságnak egyet s mást, ekkor kezdődött a megszállottság ezen a téren is.

G.: *A Dália könyvmatosán kívül a rádióban, a tévében, vagy a CD-korszakban indult Gramofonban is ott voltál, nemcsak mint aktív zenész, hanem mint ismeretterjesztő is. Mondhatjuk, hogy misszionárius vagy?*

D. Cs.: Igen, de ez inkább ösztönös volt, mint tudatos. Amikor rendszeresen felléptem a vasárnaponkénti Interbrass klubban a Marczibányi téren, kitaláltam, hogy csináljunk szombat esti jazz-diszkót. Ha jól emlékszem, héttől kilencig összegyűlt néha harminc-ötven fiatal, akiknek bemutattam a lemezgyűjteményemből a kedvenc zenéimet. Lelkesen hallgatták, hozzászóltak, fölverték a saját magnóikkal, ki volt alakítva ez a lehetőség: ha hoztak magukkal magnót – főleg kazettás létezett akkor –, fölvehették a műsorokat is. Akkor nem volt még könnyű amerikai lemezekhez hozzájutni Magyarországon. Ezt a sorozatot hat-hét éven

keresztül csináltam, és még most is találkozom néha olyan idősebb emberekkel, akik innen emlékeznek rám.

G.: *Egyszer egy méltatód azt írta, hogy te vagy a legelegánsabb magyar jazz-zenész – persze e mögött ott van az óriási precízség és a biztos tudás, anyagismeret. A zenéd erről ismert, és ilyen jellegűek a megőrzött régi zsebnaptárakra támaszkodó emlékirataid is. Mi volt a könyv megformálásban a legnehezebb – eleve számításba véve, hogy magánéletedet a háttérben csak néha világítottad meg?*

D. Cs.: Nem a magánéletemet akartam elmesélni, bár természetesen arról is szó esik. Kizárólag szép emlékeim vannak a feleségemmel leélt 46 évről, amelynek családi vonatkozásiról is ejtek néhány szót. De azt gondolom, hogy az olvasókat inkább a zenei témák érdeklik, tehát arra fókuszáltam. Tekintve, hogy kettős életet éltem, a könyv – úgy érzem, hogy találó – címe is erre utal. Ez a kettős vonal megszépítette, gazdaggá és nagyon színessé tette az életemet ahhoz képest, mintha csak az egyik műfajban éltem volna.

G.: *A klasszikus zenei pályád a tanítással indult, majd az ÁHZ brácsaszólamában teljesedett ki. Mennyire volt a jazz és a klasszikus egy éremnek a két oldala? Mennyire tudtad egyben látni a hangszerhez és a zenéhez való viszonyodat? A legtöbb muzsikusz ezeket nem tudja összeegyeztetni, de legalábbis nem olyan hosszú távon és olyan sikeresen, ahogy te.*

D. Cs.: Egy szimfonikus zenekarba bekerülni és ott végigmuzsikálni egy életet nagyon szép, de azért az ember csak egy csavar a gépezetben. A karmester a főnök, és az ő instrukciói dominálnak. Te alárendelt ember vagy, alkalmaz-

Deseő Csaba, Szabó Gábor és Kovács Gyula (1974)

kodnod kell a karmesterhez, a kottához, a kollégákhoz, a szólistához, mindenkire: az egyéniségedet nem tudod kiteljesíteni. Nekem viszont a jazz óriási szabadságot biztosított. Kvartettben vagy kvintettben azt tudtam megvalósítani, ami hozzám legközelebb áll, az én elképzeléseimet, az én zenémet. Én találtam ki a műsort, hogy milyen számokat milyen felfogásban játsszunk, milyen tempóban, milyen hangnemben. Változatosságot jelentett a hegedű meg a brácsa, bár később jazzvonalon csak a hegedűre szorítkoztam. Amikor eljött a fúziós korszak a hetvenes években, óriási kísérleteket lehetett tenni a különböző elektronikus hangzások irányába, én ezt nagyon élveztem. Egy szimfonikus zenekari zenész ilyen kísérleteket soha nem tehet. Szerencsére a zenészek kötelező heti elfoglaltsága kedvezőbb, mint más civil foglalkozásoké, ezért sok zenekari művész szólistaként is tevékenykedik, kamaraegyüttesekben muzsikál, vagy pedagógiai vonalon bontakoztatja ki egyéniségét.

G.: *Azért nem lehet szó nélkül hagyni, hogy brácsásként indultál a szimfonikus pályádon. Ha jól olvastam, egyik tanárod volt az, aki megnyitotta ezt az utat számodra anélkül, hogy ezt pályamódosításként vagy az addigiakat zárójelbe téve élted volna meg.*

D. Cs.: Pontosan. Minden hegedűsnek kötelező egy év brácsatanulás a konzervatóriumban melléktárgyként. Szerencsém volt: mivel magas vagyok, nem okozott problémát, hogy a brácsán a hegedűhöz képest nagyobb távolságot kellett átfogni, messzebbre kellett a karomat nyújtani. Illetve kiváló tanárnőm volt, aki a brácsa szakon tanított egy évig, és akire nagy hálával gondolok: Zipernovszky Mária. Úgy tudom, neked rokonod.

G.: *Igen, a nagynéném volt.*

D. Cs.: Én az egész konzis tanári karra csak elérzékenyülve tudok gondolni. Mária néni olyan kedvet csinált nekem a brácsához, hogy attól kezdve – bár a hegedű maradt a fő hangszerem és azzal diplomáztam –, rendszeresen brácsáztam kamaraegyüttesekben, az iskolai zenekarban, és még a diploma előtt bekerültem egy ifjúsági szimfonikus zenekarba is, mint brácsás.

G.: *Viszont a könyved alapján én Banda tanár úrra gondoltam az imént.*

D. Cs.: Banda Macó bácsi, Banda Márton hegedűvel végzett, ám brácsás volt az Operánál. Kamarazenét tanított nekem és az első perctől kezdve, amikor megtudta, hogy én brácsázni is tanulok, biztatott, hogy játsszak vonósnégyesben. Úgyhogy állandóan vonósnégyeseztem a kamarazene órákon. Mások sokszor hegedű-zongora felállásban játszottak végig éveket, én a vonósnégyest már akkor nagyon megszerettem. Bár a szörnyű, sötét ötvenes évekről beszélünk, akkor is működtek ilyen kivételes, fantasztikus emberek. A konzi és a zenei gimnázium egy boldog sziget volt.

G.: *A bő fél évszázad alatt, amit a jazzpályán eltöltöttél, hogyan változott a jazz társadalmi szerepe Magyarországon?*

D. Cs.: Először is a jazzkedvelők tábora hihetetlenül nagyra nőtt. Amikor a Dália klub alakult, meglepően nagyszámú, 6-700 fős tagsága volt, de 1963/64-ben váratlanul begyűrűzött Magyarországra is a beat-rock hullám, ami egy időre elmosta a jazz népszerűségét, háttérbe szorult a műfaj és az iránta való lelkesedés. A hetvenes évektől kezdve ismét fellendülés indult. Ez a rádió- és tévéműsoroknak is köszönhető, hiszen – nem szabad elfeledkezni róla – rendszeresen sugároztak jazzműsorokat a Magyar Rádióban és Televízióban, lehetett kapni lemezeket is, és a jazz már nem számított akkora ritkaságnak. A rendszerváltás után pedig elképesztő méretű pozitív fejlődés következett be, amit már alig tudtam követni. Mennyi jó zenészt ad ez az ország a világnak! Hihetetlen, hogy mennyi jobbnál jobb hangszeres jazzmuzikus működik itt, akik már sokkal szélesebben, nem csak Magyarországon tudnak mozogni. Ezzel párhuzamosan nőtt a közönség is. Már nem számít elszigetelt dolognak, ha valaki jazzkedvelő, jazzklubba jár. Elég, ha arra gondolunk, hogy ma Budapesten két-három olyan klub is van, ahol a hét minden napján szól a jazz, és több olyan, ahol egyszer-egyszer; nem beszélve a vidéki klubokról meg fesztiválokról. Külön kiemelném pl. a Louis Armstrong Jazzfesztivált a Bánki tó partján, ahol a hazai élvonal mellett olyan világsztárok léptek fel az utóbbi években, mint Joe Murányi, Scott Hamilton, Ken Peplowski, Joey DeFrancesco és még sokan mások. Hála az olyan mecénásoknak, mint Karacs Ferenc és csapata, akik immár tizennégy éve önzetlenül, megszállott jazzrajongókként működtetik ezt a rangos rendezvényt. Idén nyáron fel is léptem Bánkon, a *Swinging Violins* című produkcióval, amelyben Illényi Katica és jómagam hegedültünk. Ez alkalommal Ella Fitzgeraldra emlékeztünk, aki idén lenne 100 éves. Műsorunk végén, nagy meglepetésemre, a színpadon ünnepélyesen átadták nekem az idei Louis Armstrong emlékdíjat, kitüntetést, amit a Swing Jazz Kultúráért Alapítvány hozott létre. A meghatottságtól nehezen tudtam megszólalni; megrohantak az emlékek.

G.: *Ha az idő dimenzióját történetesen ki lehetne iktatni, milyen örök válogatott zenekart állítanál most össze magadnak?*

Deseő Csaba a következő tíz lemezt vinné magával arra a bizonyos lakatlan szigetre:

1. **Django Reinhardt és Stéphane Grappelli**
A harmincas évekbeli *Hot Club* felvételek közül elsősorban a *Nuages* és a *Minor Swing*.
2. **Jean-Luc Ponty: *Aurora*. 1976**
Hozzá régi személyes barátság fűz, amikor a fúziós zene kezdett hódítani, óriási hatással volt rám.
3. **Didier Lockwood: *For Stéphane*. 2008.**
A másik francia hegedűst minden idők legnagyobb jazzhegedűsének tartom, mindent tud, minden stílusban, utolérhetetlen! Ez a dupla CD-je 2008-ban jelent meg egy sor világsztár közreműködésével, Grappelli emlékére.
4. **Nat King Cole feat. Stuff Smith. 1956.**
Ezek a Nat King Cole-felvételeken (*And His Trio Featuring the Solo Instruments of Harry Edison, Willie Smith (2), Juan Tizol, Stuff Smith*) Stuff Smith '56 szeptemberében óriási formában hegedült.
5. **Oscar Peterson: *Night Train*. 1963.**
Életem nagy zongorista ideálja. Más lemezeit is említhetném, még legalább tízet, mert a lelkemben őt nem múlja felül senki.
6. **Miles Davis: *Kind of Blue*. 1959**
Ezt megelőzően, 1958-ból létezik egy kompiláció LP *Jazz Track* címmel, az egyik oldalán játszik a nagy szextett Coltrane-nel, Adderley-vel, Bill Evans-szal, Paul Chambers-szel és Jimmy Cobb-al. Miles Davis örök.
7. **Stan Getz-Joao Gilberto feat. C. A. Jobim. 1963**
Ifjúkorom óta egyik örök kedvencem.
8. **The Cannonball Adderley Quintet: *At the Lighthouse*. 1960**
Cannonball Adderley a kedvenc altósom, kb. 1957 óta. Ez az egyik legjobb lemeze.
9. **Michael Brecker – STEPS AHEAD: *Magnetic*. 1986.**
Bámultam Brecker tudását, művészetét. Fáj, hogy olyan korán elment! Sok lemezét őrzöm.
10. **Till Brönner: (*The Good Life*). 2016.**
Miles Davis és Chet Baker csodálatos zenei világát a német Till Brönner élteti tovább. Számomra ma ő az első számú jazztrombitás a világon, aki rendkívüli tehetségével, sokoldalúságával tágra nyitja a kapukat minden igényes generációnak számára. Lemezeit kb. 15 éve gyűjtöm, talán a legfrissebb CD-jét vinném magammal a lakatlan szigetre.

D. CS.: Ha ma felkérnének egy lemezfelvételre, és mindenki élne és elérhető volna, akkor a következő volna a felállítás: Elsőnek Gyárfás István gitárost hívnám. Sok zongorista partnerem volt, nem könnyű választani, de Cseke Gábor mellett tenném le a voksomat. A többiek külföldiek lennének, valamennyien a túlvilágról. Meghívnám Boško Petrovićot vibrafonozni, Martin Drew-t pedig dobolni. Hozzá hasonló kvalitású dobossal soha nem találkoztam, és vele is csak két alkalommal játszottam. Az én szememben a világ legjobb bőgőse Niels-Henning Ørsted Pedersen volt, akivel sajnos nem játszottam, de sokszor hallottam élőben, lemezen egyaránt. Talán nem utasítanám el a meghívást... ■

FON
TRADE MUSIC

Egy valódi hangszerüzlet

Eddigi legszélesebb
FÚVÓS ÉS ÜTŐHANGSZER
kínálatunkkal várjuk
vásárlóinkat

1081 Budapest, Kiss József utca 14.
+36 1 210-2790, +36 30 488-6622

Nyitvatartás: h-p 9⁰⁰-17³⁰
www.fontrademusic.hu

